

želi

VESELO ALELUJO

LETO VII.

15. APRILA 1954

ŠTEV. 139.

DVE VPRAŠANJI

Nič nas ni presenetilo, da je jugoslovanski **begunski** in izseljeniški tisk posvetil tolikšno pažnjo Djilasovi hereziji. Kar nas bode v oči je dejstvo, da nismo skoro nič čuli, kaj pravijo k temu naši rojaki v domovini; in značilnost, da je domala ves tisk kakor z enim glasom oznanjal, da gre za pomirjenje med Kremljem in Beogradom, česar prva in od Moskve najbolj zahtevana žrtev naj bi bil antikominformistični Milovan Djilas.

Kakor je bil KLIC TRIGLAVA prvi list svobodnih Jugoslovancev, ki je sredi januarja poročal obširno in izvirno o Djilasovih idejah, tako smo najbrž tudi danes prvi, ki moremo objaviti izvirne vesti iz domovine o njegovi reakciji in posledicah na djilasovščino. Na drugem mestu objavljamo prvo poročilo posebnega dopisnika, ki je na mejah naše domovine razgovarjal o tem z nekaterimi rojaki, partijci in nekomunisti, ki so boč si prišli na obisk ali pa so izbrali svobodo. V drugem delu, ki ga bomo objavili v začetku maja, bo dopisnik obrazložil okoliščine, kot jih vidijo v domovini, zakaj je težko misliti o kakem zbližanju med Beogradom in Moskvo - po partijski liniji.

Danes želimo opozoriti na zanimivo in kljub nekaterim spodrslijem tehtno razpravo poznanega britanskega komentatorja g. Richarda Lowenthala. V aprilski številki revije THE TWENTIETH CENTURY piše, da je zaradi spora s Kominformo nastala osamljenost Jugoslavije nujno privedla do preloma s totalitarizmom in do potrebe za širšo politično osnovo in za večjo gospodarsko učinkovitost. Ta osamljenost je prinesla nekatere neobhodne reforme; tem je pa nasledovalo rahljanje totalitarnega pritiska, kar je vedlo do kritičnih razgovorov okoli nalog in vloge partije v spremenjenih razmerah. Skozi tako razpokane zidove totalitarnega mišljenja je pogledal tako Djilas kot njegovi tovariši. Pred njimi sta zrasla dva problema: intelektualno vprašanje, zakaj je prišlo do krize, in praktično vprašanje, kako more Jugoslavija kot država preživeti to krizo. Djilas je kot teoretik uspel z odgovorom na prvo vprašanje. Neuspeh Djilasa kot politika pa je v tem, da drugega vprašanja niti ni postavil ni. Toda prav to drugo vprašanje je odločilo njegov padec. Pri tem g. Lowenthal ni zahajal v razpravo, ali morda le ne gre Titovim komunistom v spremenjenih prilikah zdaj le za to, da se za vsako ceno obdrže na oblasti, ali pa da bi iz Jugoslavije napravili napredno, sicer socialistično toda svobodno državo. Tudi ni izhajal iz predpostavke, da jugoslovanski komunisti izven partije (odn. od partije kontrolirane Fronte) ne dopuščajo politične alternative. In tu je g. Lowenthal šibak, četudi morda ni brez osnove njegova razlaga, da bi prišlo v primeru hitre Djilasove idejne zmage do protirevolucije in do razpada države. Kajti, nadaljuje, v državi razen partije ni ničesar, kar naj bi jo nadomestilo. Ni niti nepolitičnega državnega uradništva niti ne oficirskega zboru, ki ne bi bil sestavljen v glavnem iz starih komunistov; ob prenehanju partije bi ne bilo nobenega aparata, ki bi naj vezal vladu z ljudstvom in ki bi naj držal večnarodno državo skupaj. Kajti, lahko doda, no, vlada je partija in partija je ljudstvo... Britanec zaključuje, da

kljub odstranitvi Djilasa kriza še ni rešena. Kajti osnovne reforme, ki so totalitarizem liberalizirale, so ostale in tako je ostala tudi dilema glede vloge komunistične partije. Djilasove drame tako še zdaleka ni konec.

Značilno je, da se v nekaterih ključnih točkah ujemata g.Lowenthal in naš "domovinski" dopisnik. Tudi po njem je bil Djilas le prezgodnja lastavica in je kot politik odpovedal. Pač pa je partiji in svetu pokazal, da ob svobodnejšem mišljenju in ob možnosti kritike ni mogoče križati izogniti; da bo razvoj šel svojo neizprosno pot naprej in da bosta tako partija kot država tako dolgo stali pred težkimi sociološkimi in ekonomskimi problemi, dokler se jugoslovanski "socializem" ne bo humaniziral. Da, odprta je tudi pot nazaj - v polni totalitarizem, čeprav tega povratka dopisnik ne predvideva, g.Lowenthal pa ga sploh ne omenja. Toda po dopisnikovem mnenju bi kaj takega predstavljalo težke notranje nemire z nepredvidenimi posledicami, mnogim voditeljem pa bi letela glava.

Tudi IV.plenum Centralnega komiteja, od katerega so komunisti toliko pričakovali, ni pokazal praktično rešilno pot iz djilasovščine. V za ključnem govoru namenov "Vzhoda in Zapada, ki si prizadevata razbiti naš socialistični sistem" Tito ni zavrnil z jasno idejno in politično smerjo, ampak se je skliceval na "bistvo: disciplina in izpolnjevanje sklepov". Toda niti smeri niti sklepev doslej niso v tej krizi dali niti komiteju niti ne plenum. Zato so tudi "slabosti v partiji številne in bi lahko postale nevarne", kot je priznal Tito, če namreč komunisti sami ne vedo, kaj jim je početi. Le na splošno mislijo v plenumu, da je treba nekaj kreniti "v kulturi, v tisku, v književnosti, v prosvetnih ustanovah, v šolah". Kaj, tega pa nihče ni povedal točno in tako je ob zaključku Tito dejal dobesedno: "Predlagam, naj plenum naroči izvršnemu komiteju, da ta vprašanja tiska, književnosti...dobro preuči in na podlagi tega določi jasno precizirano stališče, da bo vsak, kdor bi se hotel temu izogniti in izigrati, vedel, da ne more..." Zakaj pa plenum ni določil tega stališča?

"PORUKA" in "KLIC TRIGLAVA"

Marčna številka PORUKE, ki jo izdaja JNO v Londonu, je obsojla našo poročilo (KT 132) glede odborove reakcije na Maček-Krekov demanti Fotić. Urednik PORUKE misli, da je mogoče iz našega poročila izvajati, da v JNO ni bilo soglasja glede Trsta, dokler ni spregovoril g.Vilder. PORUKA trdi, da ni bilo nikoli različnega gledanja na tržaško vprašanje. - Drugič zanika točnost našega poročila, da kljub pooblastilu g.Gavrilovič odbil sopodpis v imenu JNO na Maček-Krekovi izjavi glede Trsta. PORUKA pravi, da je g.Gavrilovič tako pooblastilo res imel, toda preden je stopil glede sodelovanja v stik z gg.Mačkom in Krekom, je že izšla v EVENING STAR njuna izjava proti Fotićevem plebiscitaškem stališču. Ker g.Gavriloviču ni bilo ponudeno, da bi izjavo sopodpisal, nadaljuje PORUKA, je zato sportočil g.Jovanoviću, "da je postal brezpredmeten vsak razgovor o skupni izjavi glede Trsta, ker sta gg.Maček in Krek že dala ločeno skupno izjavo in nista smatrala potrebno, da bi pozvala tudi njega". - Uredniku PORUKE svetujemo, da še enkrat prebere naše poročilo v KT 132, iz katerega bi videl, da smo poročali o različni reakciji v Jugoslovanskem odboru zgolj z ozirom na tolmačenje Maček-Krekove izjave. Kar se tiče stališča JNO glede Trsta, smo ga kot pozitivnega omenili v KT 129. - Kar zadeva drugo točko, ne zanikamo, da sedanje pojasnilo PORUKE ne bi bilo pravilno. Mislimo pa, da je pomanjkljivo. Kajti po naših informacijah je g.Gavrilovič tudi pisal predsedniku JNO, da sta gg.Maček in Krek odrekla pravico g.Fotiću kot Srbu, da se meša v tržaške posle in da se zato ne more pridružiti njuni izjavi. Prosili smo g.Slobodana Jovanovića, da potrdi, popravi ali zanika smisel te naše informacije. Toda v odgovoru on 'smatra, da ni pooblaščen izročati javnosti pisma, ki jih dobiva bilo osebno bilo kot predsednik JNO'. - Četudi bi dopustili, da je naša informacija netočna,

vprašujemo PORUKO, zakaj molči na Fotićevo ljubimkanje z Italijani; za kaj je 10 dni po Fotićevi beneški izjavi g.Jovanović s trojico sklenil pakt z g.Fotićem, v katerem "ni nobene razlike v njihovem stališču do Titove vlade in do komunizma"?

KLIC TRIGLAVA

53, Bucks Hill, Chapel End,
Nuneaton, Warwickshire

Izhaja 1.in 3.ponedeljek v mesecu.

TAKO PRAVIJO DOMA

(OD POSEBNEGA DOPISNIKA)

Iz razgovorov z našimi ljudmi, ki so prišli za kratek ali daljši čas na zapad, morem opisati, kako so doma sprejemali djilasovščino in kakšni izgledi se jim odpirajo za bodočnost. Ni dvoma, da moje podajanje ne more biti edino pravilni zaključek glede dogodkov v domovini; to je le en doprinos iz prvega vira k splošni sliki, kako mislijo doma. Kar drži je le, da sem izvajanjem rojakov sledil verno in da jih tako tudi podajam:

I.

Šele v drugi polovici decembra je pričela široka jugoslovanska javnost pozornejše spremljati Djilasove članke v BORBI. Večina je bila mnenja, da gre - pač z ozirom na tako visok Djilasov položaj - za novo linijo Centralnega komiteja. Vendar pa je bilo mogoče hitro občutiti reakcijo dveh skrajnosti: inteligentov in "starih borcev". Kaj je mo = glo namreč razumnikom bolj goditi kot parole, da morajo nesposobni "stari borci" z vodilnih mest tja, kamor spadajo in za kar so usposobljeni, saj jih vendar prav večina starih partijcev zaradi njihovega višje ga inteligenčnega nivoja ni mogla trpeti? Ti inteligenti, ki so po ve = čini, z izjemo nekaterih kulturnikov, zdaj v bistvu protikomunistično usmerjeni, niso mogli drugega kot ploskati Djilasovi liniji, da se je treba boriti proti partijski birokraciji in tiraniji, da mora biti ven = dar revolucije že enkrat konec. Kajti prav tržaški dogodki so pokazali, - tako je oznanjal Djilas in za njim so ponavljali tisoči - da je "so = cialistična zavest" visoka tudi pri "reakcionarjih", ki jim je domovi = na prav tako pri srcu kot komunistom. Djilasove ideje pa so pritegnile tudi tiste komuniste-izobražence, ki jim ni prijalo "drobno" politično lelo pač pa "razpustitev partije", kakor jo je nakazoval Djilas. Diame = tralno nasprotna je bila reakcija "starih borcev", ki se imajo zahvali ti za svoje privilegirane položaje samo udeležbi v narodno osvobodilni borbi.

Začelo se je v Sloveniji

Prvi napad na Djilasa je prišel od Staneta Kavčiča, organizacij = skega sekretarja CK KPSlovenije. Koncem decembra, torej neposredno za tem, ko je bil Djilas izvoljen za predsednika Zvezne skupščine, je Dji = ladu zelo zameril v SLOVENSKEM POROČEVALCU, da se posmehuje starim bor = cem, ki imajo težave z nalogami, ki so jim poverjene, pa tudi težave s samim seboj. Nivo članka je bil nizek - odraz Kavčičevega značaja in intelligence. Vendar pa je predstavljal izliv jeze vseh tistih, ki so se z = bali za svoje položaje in se tresli, da bodo potisnjeni ob stran. Kma = lu po Novem letu je potem sledil Zihlerl, ki je Djilasu kaj malo prepri = čevalno, pa zato bolj dogmatično odgovarjal v BORBI.

Kavčič in Zihlerl pa nista v Sloveniji pomirila položaja ampak sta nasprotno dosegla polno zmedo. Na Centralnem komiteju je stalno zvonil telefon: terenski funkcionarji so spraševali, kakšna je vendar "linija". Toda te se sprva nihče ni upal avtoritativno podati. Na terenu pa so se vršili odprti partijski sestanki pozno v noč in se končavali brez zaključkov; udeleženci so debatirali in debatirali ter se eni izražali za Djilasa drugi pa proti. V ljubljanskem mestnem komiteju je n.pr. Lju = bo Bavcon v celoti zagovarjal Djilasove ideje, češ da je končno vendar = le zmagalo življenje, saj je vendar napredek mogoč le, kjer je dopušče = na svobodna diskusija o vseh družbenih problemih.

Na Hrvaškem je našel Djilasov idejni upor močan odmev zlasti v kulturniških krogih. K temu je pripomoglo tudi pisanje zagrebškega NA = PRIJEDA, ki je kar odkrito razpravljalo o mistifikaciji partijskih preis = kav, o teroriziranju z mehanično disciplino, pretvarjanju posameznikov v simbole države, sistema, enotnosti in bodočnosti. Da je samomor psihi = atra dr. Dezidera Juliusa, sicer komunista, povzročil še večji pomen Dji = lasovih člankov, je gotovo.

Ves Beograd je bil dejansko na Djilasovi strani, saj je bil on od vseh komunistov najbolj popularen: zahajal je v kavarne, se sprehajal po najbolj prometnih ulicah, ni se zapiral v partijske klube kot drugi.

Na splošno si pa čul po vlakih, kavarnah in na ulici javno govoriti ljudi, kako veličastne ideje razkrivajo Djilasovi članki. Ob tem je treba omeniti, da se "reakcija" precej časa ni znašla in ni vedela, kaj je na stvari. Najprej so mislili, da gre zgolj za notranjo partijsko zadevo in so se sporu pač smejali. Ko pa se je ta bližal višku, pa so Djilasovo ime zapisali na svoje zastave vsi - bivši četniki in skrajni klerikalci, liberalci in socialni demokrati. Toda vse to se je zgodilo spontano brez vsake organizacije. Ni bilo redko, da si srečal kakšnega predvojnega politika z BORBO v žepu in besedo na jeziku: Djilas je naš človek, to so naše ideje.

Sledeči primer govori značilno, kako so bili nataktnjeni tudi v sami centrali: Neka delegacija profesionalcev je želela biti sprejeta pri Kardelju. V predsobo se je primajal sam Kardelj in rekel, da jih sicer sprejme, toda poslušal pa da jih ne bo, ker da ima "glavo polno Djilasov sa".

Djilasov poraz

Toda stvari so se čistile in kmalu je postalo znano v Ljubljani, da je Kardelj proti Djilasu. Na mah so vsi slovenski partijski funkcionarji vedeli, pri čem so. Položaj je bil razčiščen. Začeli so se sestanki po partijski in sindikalni liniji, kjer je grmelo proti Milovanu. Po stališču članov UDBE pa se je dalo sklepati, da je s Kardeljem tudi Ranković in seveda tudi Tito.

Ko je izšel članek v NOVI MISLI, v katerem je Djilas obračunal s partijsko aristokracijo, tedaj je bil zadnji čas, da nekaj ukrenejo. Dotedaj so namreč partijski forumi molčali. Zdaj pa je šlo za njihov ugled za njihovo čast in oblast. Izšel je proglas Izvršnega komiteja, kjer se indirektno že obsojajo Djidove ideje.

Vendar pa položaj v Centralnem komiteju pred samim Plenumom ni bil jasen. Le za Slovence se je vedelo, da bodo kompaktno za Kardeljem. Za Hrvate so računali 50:50, dočim so mislili, da Srbi še niso opredeljeni. Črnogorci naj bi bili na Djilasovi strani.

Kot vemo je potem na sestanku Plenuma prišlo do Djilasove politične likvidacije. V glavnem ga je pokopala NOVA MISAO, saj je bil članek "Anatomija neke morale" pisan tako, kakor bi ga pisal najhujši nasprotnik režima. Djilasov dotlej močan politični položaj pa je zrušilo dejstvo, da ga je pričela slaviti vsa "reakcija". Tega se je mož zavedel, šele tik pred sestankom Plenuma in dejansko je samo glede tega podal samokritiko. Glede svojih filozofskih osnov pa je jasno izjavil, da ni prepričan, da bi bile napačne. Toda ker da je zašel v "čisto filozofijo" in se tako odtrgal od konkretnih političnih razmer, je slejkoprej moral priti do konflikta. S stališča Partije je vendar nemogoče danes govoriti o tako urejenih razmerah, da bi se dalo odpraviti diktaturo in dovolilo formiranje skupin v sami partiji. Vendar pa kljub temu Djilasove ideje ne predstavljajo odklona od idejnega stališča voditeljev komunistične zveze; Djilas je bil mnenja, da se ni odklonil od sklepov VI. kongresa v Zagrebu (1952), za katerega je vendar sam pripravil osnutke resolucij. Z njimi ni zašel v bistvene spore ampak je bil samo prezgodnja lastavica. Ostali so bili pač mnenja, da so ideje še dolga časa desetletja neizvedljive v praksi.

Kar zadeva Kardeljev govor na plenumu, bi mogli reči, da je Djilas sa pobil samo v tistih točkah, v katerih ni bil dovolj jasen. Moši Pijačadi pa pripisujejo takšno ostrino samo zato, ker je bil preveč kompromitiran kot Djilasov dolgoletni zagovornik.

Kot politik je Djilas odpovedal na celi črti, saj ni znal presoditi položaja in je bil trenutek - gledano kot stvari danes stoje - slabo izbran. Vendar pa je danes verjetno najbolj popularen človek Jugoslavije, ker ga ljudje smatrajo kot idealista, ki je rajši vrnil vse privilegije in se umaknil kot pa da bi trobil v rdeči rog.

(Pravica do ponatisa pridržana)

SEDEMNDESET TISOČ ZAZNAMOVANIH

IV.Plenum Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije se je sestel 29.marca v Beogradu gotovo s tem namenom, da bi preiskal razmere v partiji in poiskal zdravila za bolnika. Težave je predložil organizacijski sekretar Ranković. Sicer je trdil, da je Djilasov primer povzročil le 23 izključitev, vendar pa ni mogel zanikati obvestila v zapadnem tisku, da so v razdobju dobrega leta dni pred djilasovščino izključili iz Zveze komunistov 72.467 članov, kar je dobrih 10% vseh članov in članic. Ni pa dopustil prosto pot mnenju, da po Djilasovem padcu zato še ni prišlo do večjih čistk, ker so partijske organizacije vendar čakale prav na IV.plenum, da pokaže pot iz zmede. Iz vsega govorjenja na plenumu je zelo jasno razvidno, da bo do čiščenja šele prišlo.

Krizo bodo reševali z nekaterimi disciplinskimi in organizacijskimi ukrepi v sami partiji; izven nje pa predvsem s kontrolo nad tiskom in prosveto. Toda če bodo v prosveti in drugod komunisti pri "sugeriranju" svojih stališč naleteli na odpor, to pot ne bo prišlo do "administrativnega vsiljevanja naših gledišč"; ampak "pritisk od zgoraj, pritisk javnosti" bo onemogočil vse tiste, ki so "proti pravilnemu razvoju socializma". Nihče se ni drznil pripomniti, da so vsa sredstva za izražanje javnega mnenja v rokah komunistov. (ds)

CLEVELANDSKO PISMO
(Od našega dopisnika)

Zadnjo nedeljo v marcu je tukaj šnji pevski zbor "Korotan" priredil v Slovenskem narodnem domu drugi koncert. Zbor je nastopal v treh kombinacijah: mešani, moški in ženski. Vsakokrat so bili pevci v tesnem sodelovanju z dirigentom, kar je ne dvomno pripomoglo k lepemu uspehu. Pripomniti bi le bilo, da bi morda kazalo drugič iz psihološkega razloga predstaviti zahtevnejše pesmi od začetka proti sredini ali koncu. To smo mogli občutiti zlasti pri Mirkovi "Pradedom", ki bi jo pevci v drugem delu verjetno boljše podali. Kot solista sta nastopila bari-tonist g.J.Dovjak (Adamičeva "Na lipici zeleni" in Premrllov "Memento mori") in tenorist g.F.Gorenšek (Pavličeva "Pred durmi" in arija iz La Boheme "kot led je ta ročica"). Ga. Sslejkova ju je spremljala pri klavirju. - Na splošno je "Korotan" pokazal od lanskega koncerta v vseh pogledih zavirljiv napredek in gre

vse priznanje dirigentu g. Metodu Mi laču. Napolnjena dvorana Narodnega doma pa je dokazala, da tudi občinstvo ceni prizadevanja te najmlajše in največje slovenske pevske skupine v Ameriki. Tudi ureditev odra je nudila optičen užitek s "tihožitjem" slovenske narodne noše in kolovrata.

Drobne iz Jugoslavije

+ Tito je srečno prijadral na obisk v Turčijo. Kasneje enkrat misli obiskati tudi Atene. V juliju pa pričakujejo v Beogradu abesinskega cesarja Haile Selasija.

+ Na Kardeljevo željo so vrnili rastočemu pristanišču ob ustju Neretve "Kardeljevemu" staro ime - Ploče. "Prebivalstvo se je s tem strinjalo" piše "Borba".

+ Ob lanski tržaški krizi, ko je Jugoslavija poslala na mejo sedem divizij, je delna mobilizacija in koncentracija potekala v redu in tudi morala je bila kar dobra. Odpovedala pa je preskrba s strelivom. Tako so običajno zamenjali municijo za ruske protitankovske topove z municijo za angleške protiletalske topove. Oboji so namreč istega kalibra. Krivdo pripisujejo za to zamenjavo pomanjkanju strokovnega kadra v razdeljevalnih središčih.

+ 1500 družin turške narodne manjšine v Macedoniji je doslej zaprosilo za preselitev v Turčijo. Titove oblasti ne delajo težkoč. V celoti gre za okoli 4000 oseb predvsem kmečkega stanu.

CVETKA IZ DOMAČIH LOGOV

"...Ko sem (leta 1946) v vojaškem taborišču povedal mnenje, dani več razloga za vzdrževanje vojaških edinic v begunstvu, da naj se čimprej organizira delo za emigracijo, so me nagnali, češ da sem defetist, izdajalec, špekulant, ki sem si nabavil nekje v tuji zemlji plahtaže, kjer bom potreboval begunske množice za suženjsko delo..." (Dr.M.Krek v "Sloveniji", 25.1.54.)

PISMA UREDNIKU

"Še bo lepo": G.urednik! Nekaj misli k Vašemu drugemu uvodniku dne 15. februarja (KT 135): Jasno je, da nobena moderna državna tvorba ne more pustiti vmešavanja duhovščine v vsakodnevne politične zadeve. Med zrelimi narodi stoji sama duhovščina ob strani ter se posveča izključno duhovnopastirski dolžnosti. Da bi s tem izgubila duhovščina vpliv ali stik s narodom, se ni bati, ker ji prižnica daje več kot dovolj prilike, da svoja načela in ideje propagira. - Dalje nastaja vprašanje duhovščine same kot take. Premnogi so slučajji, da so šli ljudje v semenišča na željo staršev ter brez pravega poklica. Ko in če potem tak duhovnik zgreši svojo smer ali pa se mu zmehljajo pojmi, ga nasprotniki izrabijo za svoje propagandne namene, dostikrat pa še njegovi lastni poklicni sodelavci do sojajo, kot se je to zgodilo n.pr. F.S. Finžgarju, Iz. Cankarju ter šentjurskemu župniku Barletu, ki jih nekdo kratko malo imenuje "duhovniške firme". - Drastičen primer take tragedije je afera, v katero je bila zapletena neka dunajska ministerialna tajnica, ki je grozila uničiti SLS. Če bi se prizadeti duhovnik držal načela nevmešavanja v dnevno politiko, ne bi bilo treba ne "nemoralnih sredstev" dr. Sušteršiča, s katerimi je reševal situacijo in ne gentlemanskega zadržanja liberalca Ivana Čarja, ki je omogočilo zabrisanje afere na škodo njegove lastne stranke. - Slov. duhovščina se bo modro ravnala, če se bo ozrla na še vedno naraščajoč antiklerikalizem v vseh predelih Evrope ter spoznala, da je za pridobitev narodove naklonjenosti evangelij in prižnica mnogo bolj primeren kot pa govorniški oder in strankarske resolucije. B.

Pisma po Jugoslaviji: G.urednik! V 136. številu v uvodniku "Svobodna misel" ste omenjali neka pisma, ki jih je objavila tržaška "Demokracija". Menim, da gre za nespretno falzifikate, saj niti forma niti vsebinare odgovarjata mentaliteti partijcev. Tako n.pr. partijec od l. 1933. ne bo vikal Djilasa in baš starim partijcem so bili Djilasovi članki najmanj po gođu. Domačinu bi bilo dalje mnogo lažje z drugačnimi dejstvi pobiti uredbo o upravljanju stanovanjskih zgradb kot pa s kompliciranim preračunavanjem v švicarske franke. Podrobna analiza tistih pisem, ki sem jih bral, pa bi zahtevala preveč prostora, a že gornje more zadostovati. KPS

Dva Pribičevića: G.urednik! Rad bi se zadržal samo na eni točki Pribičevićevega odgovora Vašemu listu v "Glasu kanad. Srba". On namreč citira takole brata Svetozarja: "Za Srbe je boljša meja na Karavankah kot pri Vinkovcih. Pritisk nanje bi bil slabši. Toda samo pod pogojem, da bo prostor med Vinkovci in Karavankami lojalni državni. Toda jaz se bojim, da ne bo in da bo slabše kot če bi bila meja pri Vinkovcih". G. urednik je pozabil dodati, kaj se je temu delu med Vinkovci in Karavankami zgodilo, ko je do "države" prišlo in kako se je "lojalnost" tega dela razumela med beograjsko čaršijo. Ta pojem "države" in "lojalnosti" se je drugače razumel na jugu kot na severu. J.A.

Profesor Lavrin: G.urednik! Pri ličanju po lanskem "Klicu Triglava" sem naletel na poročila o nameri prof. Janka Lavrina iz nottinghamske univerze, da izda v angleščini izbor Prešernovih pesmi. Iz gole razdovednosti sem pogledal v Letno knjigo univerz britan. Commonwealtha in ugotovil, da na celi nottinghamski univerzi ni nobenega profesorja dr. Lavrina. Njegovo ime je seveda celi kulturni angleški javnosti dobro znano in namen tega pisma ni, da se vprašamo, če on sploh obstoja o. Če se zanima za rusko literaturo. Kar mene osebno zanima je le, kje je KT zvedel, da je g. Lavrin profesor na nottinghamski univerzi. R.V.

(Pisec vsekakor misli na naše poročilo pomladi 1952, ko je g. prof. dr. Janko Lavrin še bil načelnik oddelka za slovanske jezike na nottinghamski univerzi. Z naslednjim šolskim letom pa je stopil v pokoj, potem ko je na univerzi predaval ruščino od leta 1918. Izdajatelja omenjene knjige pa povsem razumemo, da ni vključil v seznam tudi vsakega "emeritus" profesorja. Ur. KT.)

Naročnina za KLIC TRIGLAVA je za leto 1954 1.4.0, za četrt leta 6/-.

Na naslednjem listu priobčujemo 10. nadaljevanje razprave g. Franca Erjavca o "NASTANKU SLOVENSkih POLITIČNIH STRANK" :

Tako je prišlo v teku l.1869. do tega, da so desettisoči po taborih navdušeno manifestirali za zedinjeno Slovenijo, a staroslovenski voditelji so to idejo načrtno sabotirali, kulturni ideolog staroslovencev Jeran je, pa vkljub temu, da katoliški interesi na Slovenskem še niti najmanj niso bili ogroženi, propagiral le ustanavljanje polutanskih nepolitičnih "katoliških družb", katerim so načeljevali razni nemški grofje in so bile zato praktično nemške. Glede na to je proti njim tudi takoj nastopil Levstik, nikakor ne iz kakih kulturnobojnih razlogov, temveč radi njihovega naslanjanja na nemške fevdalce in ker da je plemstvo le podpora absolutizmu in konservatizmu, dočim mora biti slovensko gibanje demokratično (te družbe so potem tudi res samo vegetirale).

Čisto politične cilje je pa imelo gibanje, ki ga je skušal že prejšnje leto započeti na Štajerskem kaplan Šuc. Dasi so se morali boriti Slovenci za svoje najelementarnejše nacionalne pravice, Šuca te niso prav nič zanimale, temveč je hotel razširiti tudi na Slovensko zedanje katoliško konservativno gibanje avstrijskih Nemcev, ki je pa imelo do nastopa Vogelsanga in Luegerja bolj reakcionarni in klerikalni značaj nego konservativnega. V ta namen je sklical za dne 11.8.1869. v Celje prvo zborovanje štajerske slovenske duhovščine, toda zborovalci so ugotovili, da je ustanovitev posebne slovenske katoliške stranke nepotrebna, (o tem je referiral doktor Kosar), ker da ni med Slovenci nobene stranke, katere član bi ne mogel biti tudi duhovnik in iz istih razlogov so smatrali za nepotreben tudi poseben slovenski katoliški list (o tem je referiral dr.Ulaga). Kljub temu je pa Šuc še isto leto ustanovil na Štajerskem par katoliških političnih društev, po katerih je klical tudi s Kranjskega Jeran, a v Mariboru so dobili radi brezbriznosti mladoslovencev Šucovi somišljeniki v roke tedaj ustanovljeno tamošnje politično društvo.

Najostrejša je pa reagirala na zgoraj opisane razmere, zlasti na postopanje naše parlamentarne delegacije, dijaška mladina, ki jo je imela na Dunaju priliko od blizu opazovati s širše perspektive in je zato tudi vse bolj podlegala liberalnim geslom tedanjega nemškega meščanstva. Ona je priredila 4.9.1869. v Ljubljani svoj II. dijaški shod in na njem je Šuklje kot prvi v slovenski javnosti proglasil svobodomiselna načela, (na javno življenje pa to še ni imelo nobenega vpliva) razen tega se je pa začela tudi čisto nekritično predajati panslavističnim iluzijam. Njeno razpoloženje je tri mesece kasneje nazorno označil Levec, pišoč Kersniku: "Zadnje lumparije v kranjskem in goriškem deželnem zboru so me brezskrajno razjarile...ker vidim, da naši podkupljeni lumpje hočejo na vsako vižo Slovenijo vničiti". Stritar je skušal mlade vročekrvneže odtegniti politiki in jih usmerjati predvsem na literarno polje, toda gnile razmere v Ljubljani so vlivale le novega olja na ogenj. Ker se je bil za idejo zedinjene Slovenije izmed kranjskih poslancev zavzemal le dr.Zarnik, je organiziral Levstik zanj v Ljubljani zaupnico, radi česar so ga hoteli potem staroslovenski prvaki dobesedno izstradati. Dr.Costa je izustil tedaj na seji Slovenske Matice strašne besede: "Krepieren soll der Hund!", toda v njegovi skrajni bedi ga je povabil k sebi na Dunaj Stritar, da bi mu pomagal pri urejanju njegovega novoustanovljenega "Zvona". Levstik je povabilo res sprejel, se preselil spomladi l.1870. na Dunaj, a z glavnim namenom, da bi tam s posebnim satiričnim listom nadaljeval svoj boj proti "sebičnosti, lakomnosti in slavohlepu" ljubljanske staroslovenske oligarhije.

V zimskem zasedanju parlamenta 1869-70. so nadaljevali slovenski poslanci z dotedanjo reakcionarno politiko in se z Bleiweisom v domovini vred navduševali zgolj za - deželne avtonomije, čeprav je dotlej že na 9 taborih skoro 100.000 Slovencev manifestiralo za zedinjeno Slovenijo. Glede na to je začelo ljudstvo z nadaljevanjem taborov in se jih je vršilo samo tisto leto kar 8, toda od teh so se vršili 4 na primorsko stran (Vipavo in Cerkljico moremo namreč prištevati tej), na Štajerskem le 1, na pravem staroslovenskem področju Kranjske seveda nobeden, pač pa so se dvignili to leto k taborjevanju Korošci, priredili kar 2 (v Bistrici pri Pliberku in v Zopračah pri Vrbi), naslednje leto pa potem (6. avgusta) še kot zadnjega v Buhljah pri Grabštajnu.

Skupno se je torej vršilo v letih 1868-1871 v slovenskih deželah 17 taborov, na katerih je nad 160.000 Slovencev z nepopisnim navdušenjem manifestiralo za zedinjeno Slovenijo in za svoje narodne pravice. Ta štiriletna doba taborjevanja pomenja vsekakor najlepše in najpozitivnejše razdobje slovenske politične zgodovine do 1917-18. Šele na teh je stopilo prvič z nepričakovano elementarnostjo in proti volji svojih "legitimiranih" voditeljev na politično polje v resnici slovensko ljudstvo in glasno dokazovalo, da je sprejemljivejše za odločno in načelno narodno politiko kot pa njegovi breznačelni, strahopetni in oportunistični službeni predstavitelji. Mirno lahko trdimo, da so bili tabori skoro izključno delo mladoslovencev, med katerimi je bilo tudi precej duhovnikov, dočim niso pokazali reakcionarni staroslovenci zanje nobenega razumevanja in so jih skoraj sabotirali. Tabori so dvignili k veličastnemu skupnemu nastopu Slovence vseh stanov in prvi demokratično zbližali izobraženostvo z ljudskimi množicami, ki so z zrelim premislekom glasovale za resolucije (to je n.pr. lepo pokazal sevniški tabor, kjer je ljudstvo odklonilo neko resolucijo, čeprav jo je dal predsednik dvakrat na glasovanje). Šele tabori in ne 1.1848. so nam ustvarili naš prvi narodni program z zedinjeno Slovenijo na čelu, ki je postal od tedaj res last našega naroda. Nikoli prej in ne pozneje se slovenska politika tudi ni tako približala pravilnemu jedru boja za slovenstvo kot na taborih, ko je bil postavljen naš problem na teritorialno osnovo in ko so poleg jezikovnega vprašanja upoštevali tudi gospodarsko. Bili so res vsenarodne politične manifestacije, vendar so v očrtanih okoliščinah nehote pripravili tudi vsa tla za izoblikovanje dveh političnih taborov: radikalno narodnega in naprednega ter zakrknjeno konservativnega, ki sta se pa potem oba v našo narodno škodo razvijala vse preveč pod vplivom tedanjih svetovnonazorskih nasprotij med avstrijskimi Nemci.

8. POLITIČNA CEPITEV SLOVENCEV

Tekma med konservativnostjo in naprednostjo je večno gibal vsega človeškega napredka in ni vezana na noben svetovni nazor. Kakor smo lahko videli, se je izražala ta tekma tudi pri Slovencih že ves čas našega samostojnega kulturnega nastopanja (t.j. od dobe prosvetljenstva dalje), na političnem polju je pa nastopila kot trajen pojav šele v letih avstrijskih ustavnih borb. Na kulturnem polju so bili po 1.1848. nositelji naprednih teženj najprej naši Korošci, za njimi pa potem predvsem Levstik in Stritar, vendar je že iz za Bachove dobe prevladala Jeranova konservativnost, ki si jo je bil osvojil tudi Bleiweis. Na političnem polju, če ne upoštevamo 1.1848-49, sta bila prvotno najnaprednejši gesla Levstik v svojem "Napreju" in Einspieler v "Slovincu".